

הסכסוך הישראלי-פלשתיני:

ניתוח מעמדי



"ההיסטוריה של כל חברה, עד כה, היא ההיסטוריה של מלחמת המעמדות"

מרקס כתב שההיסטוריה של כל חברה עד כה, היא ההיסטוריה של מלחמת המעמדות. זוהי אבחנה מבריקה – מכשיר ניתוח נהדר, אך למרות זאת, השימוש בו לצורך הניתוח של מה שקרוי "הסכסוך הישראלי-פלשתיני" אינו שכיח.

מרבית הדיונים העוסקים בסכסוך זה הם על בסיס לאומני המסתיר את הכוחות המעמדיים הניצבים מאחורי הלאומנות הישראלית והפלשתינית. כל זאת למרות שקיימות עובדות היסטוריות למכביר לבסיס המעמדי של יריבות לאומית זו.

אם נבחן את המקורות וההתפתחות של סכסוך לאומי זה נגלה שורשיו נעוצים במעמדות השליטים. הסכסוך טומן בחובו גישה אנטי פרולטארית ומתבסס ביסודו על תמיכת האימפריאליזם המערבי.

פלשתינה, בעידן שלפני מלחמת העולם הראשונה, הייתה חלק מהאימפריה העות'מאנית. מרבית תושביה היו ערבים, אך היו גם יהודים, פקידים וחילים. עות'מאנים, סוחרים אירופאים ואמריקאים, מיסיונרים ואנשי חינוך למיניהם. בתקופה זו הסכסוך הישראלי-פלשתיני לא היה קיים כי קבוצות שהשתייכו לזהויות לאומיות אלה לא היו בנמצא. גם לפני 1880 הסכסוך לא התקיים בשל אותה סיבה – **לא היה אז כל סכסוך בין יהודים לערבים.**

בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20 אנו עדים להיווצרותן של תנועות לאומיות בקרב יהדות אירופה וערביי פלשתיין. תנועות אלה אימצו את העיקרון המרכזי של האידיאולוגיה הלאומנית ששלטה אז בקרב המדינות הקפיטליסטיות של מערב אירופה. על פי עיקרון זה, מדינות (גם אילו שבדרך) צריכות להתבסס על קבוצות אתניות או לאומיות שיש להן תביעה היסטורית על חבל ארץ מסוים על פני כדור הארץ. בשל הרעיון שקשר אתניות לטריטוריה, אותם אנשים שלא היו שייכים לקבוצה האתנית (לאומית) שתבעה חבל ארץ מסוים, לא היה מקום שם והם היו שייכים לטריטוריה "שלהם" שהייתה מן הסתם באזור אחר של העולם. במילים אחרות, ההיגיון מאחורי האידיאולוגיה הלאומנית היה הפרדה ו/או שליטה אתנית לפחות.

סממן אחר של אידיאולוגיה לאומנית זו: הסוואת קיומן של שתי קבוצות עיקריות בחברה הקפיטליסטית, קבוצה מעמדית מצומצמת של משפחות השולטות באופן בלעדי באמצעי הייצור אל מול הקבוצה הגדולה האחרת של משפחות הכורעות תחת עומס העבודה והייצור תמורת שכר זעום. רבים מבני הקבוצה השנייה, מעמד הפועלים, מודעים לעובדה הבסיסית שהם אחראים, הלכה למעשה, לכל עבודות הייצור בחברה ומקבלים מעט בתמורה בדמות שכר עלוב וביטחון כלכלי מפקפק. הם מודעים לכך שמטרתו העיקרית של הייצור היא רווח ולא צורך החברה האנושית ויותר מכל הם יודעים שאין להם כל שליטה על העושר שהם מייצרים – **הם עובדים ומפסידים.**

בקרב הקבוצות האתניות שנשלטו בידי אחרות במאה ה-19 ותחילת המאה ה-20, הלאומנות נתפסה כפתרון לבעיית השעבוד. אלה שאימצו תפיסה זו הקימו תנועות ל"שחרור לאומי", מה שלא נחשב כיוצא דופן באותה תקופה בשל השליטה התרבותית של האידיאולוגיה הלאומנית שנתפסה כמודרנית. לפיכך יהודים שחוו תופעות אנטישמיות באירופה ופלשתינאים שחוו תחת שלטון קולוניאלי בריטי בחרו, כמוצא, את הדרך של "שחרור לאומי".

תנועות אלה לא היו מהפכניות במהותן, מכיוון שטשטשו את החלוקה המעמדית ואף כפו בדלנות לאומית ואתנית בקרב מעמד הפועלים. ההנהגה במרביתן של התנועות ל"שחרור לאומי" מומנה על ידי אלמנטים בורגנים ובעלי הון. כאשר תנועות אלה השיגו ניצחון, הן פשוט החליפו את הזהות האתנית (או הלאומית) של המעמד השולט על אמצעי הייצור תוך כדי ניצולם של פועלים ואיכרים של הקבוצה האתנית (לאומית) אליה השתייכו.

למה שמוכר כיום כסכסוך הישראלי-פלשתיני יש שורשים עמוקים בשינויים הכלכליים אותם חוו האזורים שהיו בשליטת האימפריה העות'מאנית. הצטרפותו של חלק זה של העולם אל השוק הקפיטליסטי העולמי שינתה מן היסוד את הכוחות הפועלים ויחסי הייצור, והשפיעה על חייהם של מיליונים כמו למשל הפלחים (האיכרים הזוטרים), שנכנסו לחובות ענק, נושלו מאדמתם והפכו לפועלי ייצור. בכל הארצות אותן הקימו האימפריאליסטים האירופים צצו מעמדות חדשים בדמותם של בעלי אדמות, סוחרים ובנקאים. כלכלות מקומיות סבלו עתה מטלטלות מחזוריות של תקופות שפע ושפל שהן כה אופייניות לכלכלה הקפיטליסטית. ארצות שונות נקלעו עתה למלחמות שהיו תוצאה של יריבות אימפריאליסטית כמו גם יריבות בין לאומנים ובעלי הון מקומיים ששאפו לנגוס נתח גדול יותר בעוגת הרווחים.

כדי להבין את הסכסוך הישראלי-פלשתיני לעומקו, יש להבין את השפעת המעבר של האזור לכלכלה קפיטליסטית מודרנית, עלייתן של התנועות הלאומניות ותפקידם של הכוחות האימפריאליסטים החיצוניים, כל אחד והאגינדה שלו.

נפתח את המאמר במבט על שלושה כוחות פוליטיים שלאחר מלחמת העולם הראשונה: הלאומנות היהודית, הלאומנות הפלשתינית והאימפריאליזם הבריטי, כמו גם אחדותם של כל השלושה נגד מרד האיכרים של סוף שנות ה-30 של המאה ה-20. בהמשך עוסק המאמר בהיסטוריה שנשכחה: שיתוף הפעולה היהודי-ערבי בתקופת המנדט הבריטי. לסיום, נעיר מספר הערות אודות הלאומנות והמאבק המעמדי בסכסוך בתקופה הנוכחית.

חלק א – לאומנות יהודית ופלשתית

לאומנות בפלשתינה – הציונים בתקופת המנדט הבריטי

ההגירה לפלשתינה במטרה להקים בה בית יהודי הייתה תופעה גלית שמקורה בשאלה – איזה סוג של בית זה צריך להיות. גל העלייה הראשון היה בין השנים 1882–1903 והשני בין השנים 1904 – 1914.

מבחינה פוליטית, המהגרים נחלקו לקבוצות שונות על בסיס המטרות והשיטות להשגת השחרור הלאומי. "ציונות רוחנית" ו"פועלי ציון" שמטרתן העיקרית: הקמת כלכלה יהודית ומוסדות פוליטיים שיאפשרו בסופו של התהליך, הקמת מדינה יהודית.

תנועת פועלי ציון של העלייה השנייה הייתה הגורם הראשי בקביעת הפרמטרים עליהם יתבסס המאבק העתידי לבוא בין יהודים לערבים. פועלי ציון לא הייתה רק תנועה לשחרור לאומי, בשל העובדה שהיהודים לא "ישוחררו" בארצות בהן התגוררו (רוסיה, פולין וכן הלאה), אלא שהיא הפכה לתנועה קולוניאלית של מתיישבים. הציונות ראתה באנטישמיות תופעה נצחית שלא ניתן למגר ולעקרה מן השורש, ולפיכך, הפתרון לגזענות אנטי יהודית זו היה הקמת מדינה יהודית שבה יהודים יחזיקו ברסן השלטון בגבולות ברי-הגנה. קו זה של חשיבה הוביל לפרויקט הקולוניאלי בפלשתינה.

התנועה הציונית לא הייתה תנועה מהפכנית אנטי קפיטליסטית, למרות שבתחילת דרכה היו בה קבוצות שדגלו ברעיונות של סוציאליזם אוטופי ושניסו, במספר מקרים, לחבר רעיונות מרקסיסטים עם הפרויקט הלאומי. הנהגת התנועה ומדיניותה היו תמיד בעלות אופי בורגני: פיתוח כלכלת מתיישבים קולוניאלית שבה אדמה (כניבש הקרקע) ועבודה (כניבש העבודה העברית) יהיו ליהודים בלבד. הקמת מוסדות פוליטיים על בסיס אתני וקבלת חסות של כוח אימפריאליסטי (בריטניה) - כל אלה הציבו את התנועה הציונית בלב האידיאולוגיה והעשייה הקפיטליסטית.

- בשנות ה-30 של המאה ה-20, חשפה התנועה הציונית את מדיניותה האנטי מהפכנית בשלושה אופנים:
- התנועה הציונית סייעה לבריטים לדכא את מרד הפלחים (האיכרים) הערבים מחוסרי האדמה.
 - התנועה הציונית שברה את החרם הכלכלי על גרמניה הנאצית אותו יזמו ארגונים יהודיים ברחבי העולם.
 - התנועה הציונית החלה להטיף ל"טרנספר" של האוכלוסייה הערבית אל מחוץ לגבולות פלשתינה-א"י.

סיוע בדיכוי מרד אנטי אימפריאליסטי – בתקופת המרד הערבי 1936–39 כנגד האימפריאליזם הבריטי, ההנהגה הציונית, בסיוע ההסתדרות, שיתפה פעולה עם הבריטים כדי לחבל ולהכשיל את השביתה הכללית של 1936. כמו כן היא סייעה לצבא הבריטי לחסל פיסיית את הנהגת המרד תוך כדי שימוש בחוליות מחסלים ליליות.

עיסקה עם הנאצים - באפריל 1933, פחות מארבעה חודשים מאז עלייתו של היטלר לשלטון בגרמניה, החלה התנועה הציונית לנהל משא ומתן עם ממשלת הרייך כדי לאפשר הגירתם של יהודים עתירי ממון לפלשתינה. בתקופה זו הייצוא הגרמני ירד בכ- 10% כתוצאה מחרם כלכלי בהנהגתו של רבי סטפן וייז, נשיא הקונגרס היהודי-אמריקאי ובשיתופם של ארגוני חיילים יהודים, ותיקי מלחמת העולם הראשונה. באוגוסט 1933 נחתם הסכם בין נציגי התנועה הציונית בפלשתינה ומשרד הכלכלה של הרייך ה-III.

הסכם הטרנספר שראה אור כצו 54/33 של משרד הכלכלה הגרמני ב-10 לאוגוסט 1933 אומר: "הסכם הטרנספר יאפשר ליהודים לצאת את גרמניה עם חלק מרכושם בצורת סחורות תוצרת גרמניה שאותם תמכור התנועה הציונית בפלשתינה ובשאר העולם, התשלום עבור הסחורות, תוצרת גרמניה, יבוצע באמצעות כספים שהוקפאו בגרמניה... הטרנספר יסייע בידי גרמניה להתגבר על החרם, יצור תעסוקה ומקומות עבודה בגרמניה ויהפוך רכוש יהודי למכשיר צמיחה והתאוששות של כלכלת גרמניה".

ההסכם סייע לתנועה הציונית להתגבר על מכשול רציני בהגירת יהודים לפלשתינה (BLACK, 1999), האירוניה שבהיסטוריה – קצין ה-ס.ס הגרמני שהיה אחראי להמשך הגירת היהודים לפלשתינה היה לא אחר מאשר אדולף אייכמן ש"תיפקד כראוי ושיתף פעולה עם נציגי התנועה הציונית מפלשתינה" (Sachar, 2006: 197).

קשר לטיהור אתני – סממן נוסף לאופייה האנטי מהפכני של התנועה הציונית היה אימוץ הרעיון הלאומני-גזעני של "טרנספר" אתני למרבית או כל האוכלוסייה הערבית משטחי פלשתינה עליהם הייתה אמורה לקום המדינה

היהודית. ניתנה עדיפות לטרנספר "מרצון" ובמידת הצורך בכפייה. נושא זה נידון בהרחבה בספרו של בני מוריס (היסטוריון פרו ציוני) "לידת בעיית הפליטים הפלשתינית, בחינה מחודשת" (Morris, 2004: 39-64).

על פי בני מוריס, הרעיון שקבוצות אתניות ו/או "לאומיות" צריכות לחיות בנפרד היה חלק בלתי נפרד מעסקת החבילה של האידיאולוגיה הלאומית שהייתה מקובלת במחצית הראשונה של המאה ה-20.

למרות שהדיון בטרנספר הרצוי של הערבים הפלשתינים נידון בחדרי חדרים של מנהיגי התנועה הציונית (כדי להימנע מתגובת נגד אצל הבריטים והפלשתינים), עד למרד הערבי של 1936 בני מוריס מבחין ש: "תהליך ישום הציונות מתחילתו התאפיין, במידה מסוימת, בטרנספרים זעירים. רכישת אדמה והקמת מושבות (קולוניזציה) לוותה תמיד בטרנספר של אוכלוסיית הבדווים המקומית ו/או בפנוי "חוקי" של קהילת הפלחים שבסביבה" (Morris, 2004: 42).

כאשר ועדת פיל הבריטית המליצה ב-1937 על חלוקתה של פלשתינה, המושג "טרנספר" קיבל צביון בינלאומי והצית דיון בתוך ההנהגה הציונית. עמדת הזרם המרכזי מצאה את ביטוייה בטיעונו של בן גוריון: "עלינו לבחון היטב את השאלה באם הטרנספר אפשרי, נחוץ, מוסרי ויעיל. אין אנו רוצים לעקור... בחלקים רבים של הארץ (פלשתינה) לא תתאפשר הקמת ישובים חדשים ללא טרנספר של הפלחים הערבים... חשוב מאוד שהיוזמה לתוכנית הטרנספר תבוא מהוועדה (ועדת פיל) ולא מאיתנו... הטרנספר הוא זה שיאפשר תוכנית התיישבות מקיפה... עליכם לזכור ששיטה זו היא מרכיב ברעיון אנושי וציוני, להעביר חלקים של עם (ערבים פלשתינים) לארצם (עבר הירדן ועיראק) שם יישבו אדמות ריקות" (Morris, 2004:48).

ציטטה זו מדברי בן גוריון היא דוגמה טיפוסית להיגיון שמאחורי העיקרון הלאומני: מדינות צריכות להיות הומוגניות מבחינה אתנית (על יהודים וערבים לחיות לחוד). לערבים יש מולדת (עבר הירדן ועיראק). הטרנספר רק יעזור לערבים בכך שיכפה עליהם לשוב לארצם שם יוכלו "ליישב אדמות ריקות". זה יעזור ליהודים בכך שירוקן את פלשתינה מאנשים שנוכחותם רק תפריע להקמת מדינה יהודית.

למרות שמוריס לא מאמין שהדיון הנוקב בנושא הטרנספר בקרב מנהיגי ועסקני היישוב היה זה שהכין את הקרקע לגירוש בכפייה של ערביי פלשתיין בשנת 1948, הוא טוען שהדיון בנושא הטרנספר יצר את התנאים בקרב האוכלוסייה היהודית לקבל את הטרנספר, שהפך 700,000 ערבים לפליטים בשנת 1948, כ"טבעי ובלתי נמנע".

היסטוריון ישראלי נוסף, אילן פפה, חולק על עמדתו של מוריס באשר להיעדר תכנון בגירוש הכפוי של הערבים בשנת 1948 בספרו שראה אור לאחרונה, "הטיהור האתני של פלשתינה" (The ethnic cleansing of Palestine).

לאומנות בפלשתינה: הערבים

בדומה ללאומנות היהודית, הלאומנות הערבית ו/או הלאומנות הפלשתינית הן תופעות מודרניות של מאה ועשרים השנים האחרונות. למילים 'ערבי' ו/או 'פלשתיני' יש משמעות לאומית שלא הייתה להן לפני כמאה וחמישים שנה. נבחן את המושג 'ערבי':

"לפני המאה ה-19, למילה 'ערבי' לא הייתה אותה משמעות בקרב דוברי ערבית כפי שיש לה כיום. השתמשו במילה 'ערבי' כדי לתאר בבוז את הנוודים הבדווים. רק במאה ה-19 החלו אינטלקטואלים ערבים להשתמש במילה כדי לתאר את שפתם ותרבות קהילתם. צאצאיהם שידרגו את המושג והשתמשו בו להשגת מטרותיהם" (גלוין, אוקספורד, 2005, עמ' 202). בדומה לכך, השימוש במושג 'פלשתיני' במובנו הלאומי לא היה קיים עד לשנת 1908, לאחר מרד הטורקים הצעירים נגד השלטון העות'מאני (Kimmerling and Migdal, 2003: 78).

התעוררות הלאומנות הערבית והפלשתינית הייתה תוצאה של חשיפה לאידיאולוגיה הלאומנית בבתי הספר של המיסיונרים המערביים, עידוד הלאומנות הערבית על ידי האימפריאליסטים הבריטים במטרה להצית את אש המרד נגד האימפריה העות'מאנית, הקמתן של מדינות לאום על ידי הבריטים והצרפתים לאחר מלחמת העולם הראשונה והעימות עם הציונות.

בבסיס התנועה הלאומית הפלשתינית היו המשפחות חוסייני, נאשאשיבי וחאלידי, שבניהן אמצו את האידיאולוגיה הלאומנית אותה ספגו בבתי הספר של המיסיונרים הנוצרים שתופעלו על ידי בריטים, צרפתים ואמריקאים. בירושלים, לדוגמה, פעל בית הספר College de Freres, שהוקם בשנת 1875 על ידי צרפתים קתולים.

הלאומנות הערבית זכתה לעידוד מהאימפריאליסטים הבריטים בתקופת מלחמת העולם הראשונה. הבריטים הבטיחו לערבים באמצעות התכתבות (חוסיין-מקמהון) תמיכה בעצמאות לאומית בתמורה למרד מזוין נגד האימפריה העות'מאנית. עובדה פחות ידועה היא שהצבא הבריטי עסק בליבוי הלאומנות באזור. "כשהצבא הבריטי נע צפונה מקהיר לדמשק, קצינים פוליטיים שסופחו לצבא ארגנו 'מועדונים לאומיים' וגייסו את תמיכת המנהיגים המקומיים למרד ערבי באימפריה העות'מאנית. בתוהו ובוהו שנוצר עם תום מלחמת העולם הראשונה, המועדונים שמשו כסניפים מקומיים של ה'מועדון הערבי' שבסיסו היה בדמשק" (Gelvin, Cambridge 2005: 97).

חורבנה של האימפריה העות'מאנית יצר חלון הזדמנויות רחב ליוזמה פוליטית של האליטות ובעלי ההשכלה. הבריטים והצרפתים הקימו מדינות לאום חדשות במחוזות האימפריה העות'מאנית לשעבר: עיראק, ירדן, לבנון, סוריה ופלשתינה, שבהן שלטו, תוך הבטחות למתן עצמאות למקומיים בעתיד. עצם הקמתן של יחידות פוליטיות אלה הכניסה לפעולה מכניזם בונה לאומנות ערבית:

טיפוחם של נתינים נאמנים מקרב המעמד הגבוה של האוכלוסייה המקומית שינהל בעתיד מדינות קולוניאליות למחצה אלה על בסיס לאומי, הקמת מערכת חינוך מבוססת ערכים פטריוטיים ולאומניים, תמיכה באמצעי תקשורת ואנשי דת מקומיים שיעודדו חשיבה לאומנית וענישה של אלה שלא הלכו בתלם, סימון גבולות והקמת נקודות ביקורת שיפקחו על כניסה ויציאה המבוססת על שיטת דרכונים לאומיים.

פוליטיקה מעמדית ויריבות פנים מעמדית

הבסיס המעמדי של ההנהגה הלאומית הפלשתינית בא מתוך האליטות ללא כל נציגות לפועלים העירוניים ולמרבית האוכלוסייה, שהייתה מורכבת בעיקרה מפלחים (איכרים). האליטות מנו עשרות בודדות של משפחות שהתגוררו בערים הפלשתיניות ירושלים, חברון, שכם, יפו, עזה, רמלה, ג'נין, חיפה, עכו, נצרת, טבריה וצפת. כמו עמיתיהם היהודיים, הלאומנים הערבים התאפיינו בהשקפות עולם שונות, אופורטוניזם ופוליטיקה בורגנית, כאשר הבסיס המעמדי-הבורגני והיריבות הפנימית היו מאפייניה העיקריים.

המוצא המעמדי של משפחות אלה – בעלי אדמות, בנקאים, פקידי ממשלה בכירים, גובי מיסים וסוחרים למיניהם - הוביל אותם לאימוץ האידיאולוגיה הלאומנית עם קריסתה של האימפריה העות'מאנית. התפשטות האידיאולוגיה הלאומנית להמונים הפלשתיניים, בעיקר לפלחים, הגיעה מאוחר יותר, בשנות ה-30 של המאה ה-20.

כתוצאה מהמדיניות הבריטית ומסתירות פנימיות בין המשפחות השונות שהרכיבו את האליטות, התפתחו ניגודים בתוך המעמד השליט. כאשר הבריטים קידמו את בן משפחת חוסייני להנהגת המועצה המוסלמית העליונה הם דאגו "לפצות" מיד את משפחת נאשאיבי היריבה (כחלק ממדיניות הפרד ומשול), ואפשרו לה להקים קבוצה אופוזיציונית בשם "אל מוארדה" (Pappe, 2006: 82).

למרות שמשפחת בעלי האדמות, חוסייני, הייתה זו שהצמיחה את המנהיג הלאומני הבולט ביותר של התקופה – אמין אל חוסייני - היו אלה הבריטים שדאגו לשדרג את מעמדו ולהקנות למשרדו סמכויות פוליטיות נרחבות שאפשרו לו לארגן ולהתארגן. אמין אל חוסייני היה חייב את מעמדו לבריטים שמינו אותו למועצה המוסלמית העליונה והפכו אותו ל"מופתי הראשי של ירושלים".

קידומו של חוסייני לבסיס כוח זה התאפשר על ידי האימפריאליזם הבריטי, לא רק מעצם המינוי, אלא בשל העובדה שגם "המועצה המוסלמית העליונה והמעמד של מופתי ראשי של ירושלים היו המצאות בריטיות" (Gelvin, 2005 Cambridge: 110). אין לשני מוסדות אלה כל סימוכין ו/או תקדים היסטורי בפלשתינה בפרט ובדת המוסלמית בכלל (Khalidi, 2006: 55).

כפי שהבריטים ראו זאת, לפלשתינאים המוסלמים לא היה מנהיג דרכו יכלו לשלוט באוכלוסייה המקומית, לכן הם "המצאו" את תפקיד "המופתי הגדול" (מופתי – כהן דת מוסלמי המשמש כאב בית דין ופוסק על בסיס ההלכה המוסלמית. בפלשתינה היו מספר מופתים המפוזרים ברחבי הארץ אבל הבריטים רצו איש קשר מטעמם ולכן יצרו "מנהיג").

לנוהל הבריטי הרגיל, מינוי פקידות בכירה וראשי משרדי ממשלה מתוך האצולה המקומית, הייתה מטרה לפיה הפוליטיקה הלאומית-פלשתינית הרשמית תוגדר ותנוהל על ידי הבורגנות המקומית שתפקידה העיקרי הינו השגחה על ההליכה בתלם של מעמד הפועלים הפלשתיני.

"הבריטים בפלשתינה היו תלויים באמין אל חוסייני ה"רדיקלי" כדי שיפעל כמתווך בינם לבין האוכלוסייה המקומית. המופתי עמל קשות בפיוס הציבור הרחב כדי למנוע התקוממויות והתפרצויות. הוא תיעל את האנרגיות הלאומיות לאפיקים 'חוקיים' (42Swedenburg in Pappe, 1999):

המופתי היה כה חשוב לבריטים, שדאגו לממן את פעילותו כאשר היה צורך בכך. בהשתמשם במופתי, הבריטים הצליחו להפוך פעילות פוליטית בעלת אופי אנטי אימפריאליסטי לפעילות שמרנית בעלת אופי אנטי קומוניסטי שהתבססה על תערובת של דת ולאומנות. למדיניות החמאס בימינו, הממזגת דת עם לאומנות, יש שורשים בדרך בה נווטו הבריטים את המופתי.

המדיניות בה נקטה ההנהגה הפלשתינית הייתה בבואה של מוצאה המעמדי - הבורגנות המקומית. ביקורתה על המפעל הציוני ו/או על השלטון הבריטי מעולם לא כללה קריאת תגר על כלכלת הקניין הפרטי ו/או על המבנה המעמדי הקיים של החברה הפלשתינית.

אימפריאליזם בפלשתינה – בריטניה הגדולה

לאחר מלחמת העולם הראשונה, האימפריאליסטים הבריטים והצרפתים הקימו מדינות לאום במקומות שבהם מעולם לא התקיימו קודם לכן מדינות שכאלו. הצרפתים הקימו את סוריה ולבנון המודרניות בעוד שהבריטים הקימו את עיראק, ירדן ופלשתינה. מדיניות קולוניאליסטית זו הסתתרה מאחורי המנדט של חבר הלאומים (הארגון שקדם לאו"ם של היום). הבריטים רצו שליטה בפלשתינה בשל מספר סיבות אסטרטגיות: ראשית, פלשתינה תשמש כשטח הגנה בפני מתקפה על האזור הצפוני-מזרחי של מצריים, מתקפה העשויה להביא לאובדן תעלת סואץ ששימשה אז כנתיב ימי מרכזי עבור הקפיטליזם הבריטי. שנית, השליטה בפלשתינה תאפשר לבריטים להניח צינור נפט מעיראק דרך ירדן ופלשתינה עד לנמל חיפה. שלישית, השליטה בפלשתינה משמעותה שליטה בנתיבי האוויר מהמזרח התיכון עד להודו.

בדיעבד, לידתה של הצהרת בלפור שיקפה את המהות הפוליטית והשאיפות האימפריאליסטיות של מלחמת העולם הראשונה. זו הייתה למעשה הצהרה של תקופת מלחמה. הבריטים סברו שהציונים ישמשו כבסיס פוליטי יציב ונאמן לאימפריאליזם המערבי: "המומחה הבריטי לענייני פלשתינה, סיר מארק סייקס, ראה בציונות

מכשיר להעמקת השליטה הבריטית במזרח התיכון" (Quigley, 2005: 8). סיר רונאלד סטורס, המושל הבריטי הצבאי של ירושלים (ולאחר מכן של פלשתינה כולה), טען בכתובים שהציונות תיצור "עבור בריטניה ישות יהודית נאמנה, מעין מיני אולסטר (בצפון אירלנד), בים של עוינות ערבית" (see also Storrs, 1939: 8). הבריטים גם סברו

שהצהרת בלפור תעודד גישות לאומניים בקרב יהודי אירופה כאלטרנטיבה לבולשביזם (Allain). הבריטים היו מודעים לעובדה שיהודים רבים היו פעילים הן בהנהגה והן בין אנשי השורה במפלגה הקומוניסטית הרוסית כמו גם מפלגות קומוניסטיות ברחבי אירופה ורבים אחרים במזרח אירופה וברוסיה היו חברים ב"בונד" הסוציאליסטי.

הצהרת בלפור ניתנה ב-2 לנובמבר 1917, 5 ימים לפני שהבולשביקים תפסו את השלטון ברוסיה. הבריטים השתמשו בהצהרה כתעמולת מלחמה שעודדה יהודים בגרמניה ואוסטריה לתמוך באימפריאליסטים הבריטים. "כרוזים הושלכו מעל הכוחות הגרמניים והאוסטריים שקראו לחיילים יהודים לתמוך בכוחות הברית בשל העובדה שהם תומכים במתן הגדרה עצמית ליהודים" (Smith 2004: 73).

האופורטוניזם האימפריאליסטי של שליטי בריטניה בתקופת מלחמת העולם הראשונה יצר מעין תוהו ובוהו לאחר המלחמה. הבריטים היו אחראים ל-3 הבטחות שונות שכל אחת מהן הייתה בסתירה לאחרות: התכתבות חוסיין-מקמהון, הסכם סייקס-פיקו והצהרת בלפור. הבריטים, בעלי השקפת עולם קולוניאליסטית נוסח אירופה, קיוו שתמיכתם במתיישבים האירופים (הציונים), שלהם עליונות על הילידים המקומיים בשטחי החינוך, הטכנולוגיה וניהול ההון, תביא לשיפור המצב הכלכלי בפלשתינה, תיצור מקומות עבודה ותעלה את רמת החיים של המקומיים. לפיכך, המנדט הבריטי בפלשתינה, מיומו הראשון (1923-09-2), היה מחויב ל-3 עקרונות פרו ציונים: הגירה – הרחבת ההגירה הציונית, קרקע – מתן אפשרות נרחבות למהגרים האירופיים לרכוש קרקעות, פיתוח כלכלי- עידוד פיתוחה של הכלכלה הציונית על ידי מתן "אישורים מונופוליסטים לניצול אוצרות טבעיים

ונייהול שירותים ציבוריים בפלשתינה" (Smith, 1993: 117). בשל העובדה שהמנדט הבריטי מיזג את הכלכלה הפלשתינית לתוך השוק העולמי, 70% מהתושבים המקומיים שעסקו בחקלאות כבעלי אדמות פרטיים מצאו את עצמם במצב בו לא היו מסוגלים להתחרות במחירים הנמוכים. כאשר ה"שפל הכלכלי הגדול" של 1929 פרץ ומחירי מוצרי החקלאות צנחו, החקלאות האיכרית "נזרקה לתוך משבר חריף" (Smith, 1993: 15). תוצאותיו של משבר כלכלי זה באו לידי ביטוי עם פרוץ "מהומות הכותל" בהמשך שנה זו.

מיסוד אי השוויון הכלכלי בין הציונים לערבים הביא להקמת ישות ציונית פוליטית כלכלית נפרדת בתוך פלשתינה, הפך חלק גדול של הפלחים לפרולטרים ופרולטרים למחצה, יצר ניגודים לאומיים שהלכו וגברו, והגביר את השנאה כלפי האימפריאליזם הבריטי. מרכיבים אלה חברו יחד כדי להכשיר את הקרקע ל"מרד הערבי הגדול" בשנים 1936-9.

מסקנות

המדיניות הבריטית בפלשתינה יצרה מצב שבו הציונים והמעמד העליון הפלשתיני קיבלו העדפה על פני הפלחים המקומיים, מה שהפך אותם לפרולטרים מחוסרי אדמה. מדיניות זו גם החלישה את מעמד הפועלים בשל הפרדה בין פועלים יהודים לערבים ודיכוי הקומוניסטים.

מדיניות זו, שבה לאומנים שיתפו ומשתפים פעולה נגד פועלים, נמשכה גם לאחר הקמתה של מדינת ישראל. הפחד מפני שיתוף פעולה בין פועלים יהודים לערבים, במסגרת המפלגה הקומוניסטית – מק"י - לאחר הקמת המדינה, הביא ל"הכתרת" מנהיגים אנטי קומוניסטים מטעם השלטון הציוני בדמותם של הארכיבישוף ג'ורג' האכים ומוחמד נימר אל חווארי. האחרון היה מפקד בריגדות אל נג'אדה שנלחמו במיליציות הציוניות לפני 1948 והפך למנהיג כריזמטי. המודיעין הישראלי החליט להתיר לו לשוב לישראל ב-1950 כמנהיג אנטי קומוניסטי אלטרנטיבי. הרעיון מאחורי היתר זה היה להעמיד את חווארי בראש מפלגה ערבית עממית ואנטי קומוניסטית (Yoav Di-Capua, "The Intimate History of Collaboration: Arab Citizens and the State of Israel", MERIP Online, May 2007; see also Hillel Cohen, Army of Shadows: Palestinian Collaboration with Zionism, 1917-1948).

סקירה של העובדות ההיסטוריות מאז הופעתן של הלאומנות הפלשתינית והיהודית (הציונות) ועד לפריצת מלחמת העולם ה-II מאפשרת לנו לקבוע מספר מסקנות:

- התנועות ל"שחרור לאומי", של הפלשתינים והציונים כאחד, התנגדו לשחרור משעבוד קפיטליסטי בשל מעמדם של מנהיגיהן כבעלי אדמות וסוחרים זעירים (אצל הפלשתינים) או תלותם בהשקעות קפיטליסטיות וחסות אימפריאליסטית לצורכי הגנה (אצל הציונים).
- הן דגלו בהשקפת עולם ומדיניות אנטי פרולטריות במטרה להחליש את מעמד העובדים דרך הפרדה לאומית-אתנית.
- הן מיזגו דת ולאומנות. הציונים - על ידי הגדרה חדשה של היהודים כקבוצה לאומית, והפלשתינים - על ידי ליבוי היצרים הלאומניים בעזרת הטפות במסגדים, שהיו המגרש הביתי של הגרנד מופתי, או דרך מטיפים כמו אל-קאסם.
- התנועות הלאומיות של הציונים והפלשתינים שיתפו פעולה עם גרמניה הפאשיסטית. הציונים – בעזרת "הסכם הטרינספר" והפלשתינים דרך מתן שירותיו של המופתי לנאצים בתקופת מלחמת העולם ה-II.
- שתי התנועות שאפו לקבל חסות של גורם אימפריאליסטי חיצוני (בריטניה), ובכך חיזקו את השליטה הדומיננטית שלו בכוח העבודה המקומי והאוצרות הטבעיים של האזור.
- שתי התנועות היו אנטי קומוניסטיות ביסודן.

חלק ב - היסטוריה שנשכחה : שיתוף פעולה יהודי-ערבי בתקופת המנדט הבריטי

כאשר הבריטים החליפו את העות'מאנים כשליטי פלשתינה בין השנים 1920-1947, הלאומנים הערבים והציונים כאחד הגבירו את התחרות ביניהם כדי לבסס את מעמדם כמי שיקים מדינה עצמאית עתידית. החרפת תחרות זו לביסוס העוצמה, בד בבד עם נישול פלחים מאדמתם (תוצאה של הרס החברה הפלשתינית הטרומ-קפיטליסטית), כמו גם יצירת שווקים על בסיס אתני, הביאו לעימותים אלימים בין הציונים לערבים בתקופת המנדט הבריטי. הבסיס לקונפליקט הישראלי-פלשתיני העתידי היה תוצאה של "הסלמה מחזורית" (Shafir, 1996: 199). במקביל התפתח גם תהליך הפוך - שיתוף פעולה בין יהודים לערבים, סולידאריות דו-לאומית ואפילו אימוץ של הכרה בלתי-לאומית.

תקופת המנדט הבריטי 1920-1947

בתקופה שלאחר מלחמת העולם ה-I, עם ביסוסו של המנדט הבריטי בפלשתינה, התנועות הלאומיות של הערבים והיהודים (הציונות) הפכו לגורמים פוליטיים משמעותיים.

בפני תנועות אילו ניצבו 3 אויבים :

- האחת מול השנייה.
- האימפריאליזם הבריטי.
- סולידאריות אנטי גזענית של יהודים וערבים.

האויב האחרון "צמח מלמטה", מקורו בפועלים, חקלאים, אינטלקטואלים וצרכנים שהתנגדו למדיניות ההפרדה של ההנהגות הלאומיות. על פי ההיסטוריון הישראלי אילן פפה : "כל ההיסטוריה של תקופת המנדט שזורה בתופעות של שיתוף פעולה בין פועלים... הוא היה שם גם בתקופה האפלה של מאבק הדמים בין שתי הקהילות לקראת סיום המנדט. בכל הסלמה של האלימות - 1920, 1929, 1936 או ב-1948, ניתן למצוא מקרים של שיתוף פעולה חברתי וכלכלי שהנהגות הלאומיות (ביחוד ההנהגה הציונית) התנגדו לו וחסלו אותו" (Pappe, 2006: 110, 111).

כדוגמה לכך מביא אילן פפה את מקרה העיר חיפה, שהייתה מרכז וסמל לאחדות מעמד הפועלים. האוכלוסיות של המוסלמים, היהודים והנוצרים היו פחות או יותר שוות בגודלן. חלק ניכר מהתושבים הערבים והיהודים היו מהגרים כמו גם מספר רב של סורים ומצרים.

למרות שפועלים אלו התגוררו בעיר המשגשגת ביותר בפלשתינה שהכילה מפעלים, בתי זיקוק ונמל, הם עבדו שעות ארוכות, קיבלו שכר זעום ו"זכו" לתנאי חיים ירודים. כתוצאה מכך "ב-1920, הפלשתינים, היהודים והמהגרים מסוריה ומצרים הקימו את האיגוד המקצועי הראשון בפלשתינה שאיגד בתוכו את פועלי הרכבת, הטלגרף והדואר" (Pappe, 2006: 111). הפועלים היהודים שהצטרפו לאיגוד זכו לביקורת חריפה מצד ההסתדרות (שהייתה איגוד מקצועי ציוני ליהודים בלבד), שנציגה המקומי, דוד הכהן, הצהיר : "פועלי הרכבת שכחו ששימתם של הפועלים העבריים, המהווים חלק מהתנועה ליישוב פלשתינה, אינה להתעסק במתן סיוע לפועלים ערבים אלא לסייע בביצור הפרויקט הציוני לכיבוש האדמה" (Pappe, 2006: 111).

במהלך של כ-10 שנים, עד לשנת 1929, ההסתדרות הצליחה להביא למצב שבו "רב הפועלים היהודים באיגוד העדיפו את האינטרס הלאומי על פני האינטרס המעמדי" (Pappe, 2006: 112). ההסתדרות הקימה איגוד מקצועי ליהודים בלבד וכפתה על פועלים יהודים להצטרף אליו. כתגובה לכך הקימו הערבים איגוד מקצועי לאומי משלהם בשנת 1930.

התנגדות בקרב מעמד הפועלים ללאומנות והפרדה אתנית

מספר רב של פועלי רכבת ערבים בחיפה התנגדו להקמת איגודים מקצועיים כלל ארציים על בסיס לאומי כמו גם בתוך האיגוד המקומי. הם קראו לפועלים היהודים לדחות את ההסתדרות הבדלנית. הקריאה הנרגשת של אליאס אסאד, פועל רכבת ערבי, לחבריו הפועלים היהודים באסיפת האיגוד ממרץ 1924, מדהימה ברמת ההכרה המעמדית :

"אני פועל ליצירת קשרים בין פועלים יהודים וערבים כי אני בטוח שאם נהיה מחוברים, נוכל לעזור האחד לשני ללא שום קשר למוצא הדתי או הלאומי. פועלים ערבים רבים אינם מעוניינים להצטרף לארגונים בעלי אופי לאומי כי הם מבינים היטב את כוונותיהם של ארגונים אלה ואינם רוצים להיות חלק מהשקר שהם מפיצים. הם ראו על כרטיס החבר (של איגוד פועלי הרכבת) את המילים 'פדרציה של העובדים היהודים' (כלומר ההסתדרות)

ואינם מבינים איזו מטרה זה משרת. אני מבקש מכל החברים להסיר את המילה 'יהודים', ואין לי ספק שאם יסכימו לכך זה יחזק את הקשר בינינו ופועלים ערבים רבים יצטרפו לאיגוד. אני אהיה הראשון שאינו מעוניין להצטרף לאיגוד פועלים על בסיס לאומני. יש ארגונים לאומנים ערבים רבים ואין אנו מעוניינים להצטרף אליהם, הם יאמרו שאנו הצטרפנו לארגון יהודי לאומני" (Ted Swedenburg, "The role of the Palestinian peasantry in (the Great Revolt (1936-39)", in Ilan Pappé, ed., The Israel/Palestine Question, 1999: 110).

3 שנים מאוחר יותר, ביולי 1927, בקונגרס של ההסתדרות שדן בנושא ארגון משותף לפועלים יהודים וערבים, פועל ערבי העונה לשם אחמד חאמדי (נוכחותו התאפשרה בעזרת התמיכה של "פועלי ציון – שמאל") נשא דברים בנושא ההפרדה הלאומית:

"ארגוני עובדים נפרדים הם סכנה. בואו לא נאפשר למזרח ומערב, לציונות וערביזם, לתורה וקוראן ליזום הפרדה בינינו. כאשר פועלים ערבים פועלים במשותף עם פועלים יהודים, אויביהם מכנים אותם 'ציונים' ואחרים מכנים אותם 'קומוניסטים', וכך הפועל הערבי מבלבל. עלינו להתאחד ולהציג דרישות משותפות לממשלה המתעלמת מהתחייבויותיה לציבור העובדים ובמקום זה שולחת שוטרים כדי לכלוא אותם" (Zachary Lockman, Comrades and Enemies, 1996: 105).

התגובה של בן גוריון ומנהיגים ציונים אחרים לדברים אלה לא איחרה לבוא. הללו טענו שהפועל היהודי הוא קודם כל ציוני (או צריך להיות כזה). הם גם העלו את הטענה שהתפתחותה של כלכלה ציונית נפרדת תביא בסופו של דבר לשיפור ברמת החיים של הערבים. לטענת הציונים, הקריאה של פועלים ערבים לאחדות עם פועלים יהודים היא "הסתה מבחוף" של אפנדים ערבים ובעלי קרקעות עשירים, המעוניינים בהרס התנועה הציונית בפלשתינה.

בשנות ה-20 המאוחרות של המאה הקודמת, ההסתדרות הייתה מחויבת לארגוני עובדים נפרדים על בסיס אתני בכל מקומות העבודה שבהם עבדו בצוותא פועלים יהודים וערבים. גם בקרב ארגונים סוציאליסטים בקרב המהגרים היהודים לפלשתינה, ההתחייבות ל"שחרור הלאומי" הובילה אותם להעדפת פוליטיקה לאומית על פני פוליטיקה מעמדית, ובכך חיבלו בכל אפשרות של אחדות ושיתוף פעולה בין פועלים ערבים ויהודים. קומץ יהודים קומוניסטים – אנטי ציונים, שהעלו את הדרישה לאחדות מעמד הפועלים, גורשו מההסתדרות בשנת 1923, נודו על ידי ה"שמאל" הציוני ונרדפו על ידי השלטונות הבריטים. (Lockman, 1996:58-147). למרות זאת, נמשכו המאמצים לקיום סולידאריות בין עובדים יהודים וערבים. בנובמבר 1931, נהגי משאיות יהודים וערבים ארגון שביתה ש"שיתקה את הארץ" למשך 8 ימים ואילצה את הממשלה להוריד את המיסים שהוטלו על נהגי המשאיות. ההסתדרות, שתמכה בשביתה בתחילת דרכה, החלה לסגת מתמיכתה כשהתברר לה שהשביתה ביקשו להרחיב את השביתה ולשתף בה ארגוני פועלים נוספים.

בצד הפלשתיני: "המכובדים הלאומנים השתמשו בעיתונות המקומית כדי לגנות פועלים פלשתינים ששיתפו פעולה עם עמיתיהם היהודים... שתי ההנהגות הלאומיות, שהבינו את חשיבותם של התחבורה והכבישים, כפו על נהגי משאיות, שהשתייכו לקהילותיהם, לצדד בעמדה הלאומית על פני העמדה המקצועית. כתוצאה מכך, ב-1936, נהגי המשאיות מצאו את עצמם בחזית המאבק בין הציונים לפלשתינים" (Pappé, 2006: 113).

הלאומנים הפלשתינים ניצבו בפני אוכלוסיה ערבית שראתה באימפריאליזם הבריטי את אויבה העיקרי וידעה להבחין, במספר מקרים, בין הציונות ככוח פוליטי לבין התושבים היהודים כאזרחים, שותפיהם לחיים על אדמת פלשתיין. אבחנה זו באה לידי ביטוי בתקופת ה"שביתות הכלליות" של הערבים נגד השלטון הבריטי בשנים 1931-32. מארגני השביתות דאגו להבהיר ש: "הבריטים, לא היהודים, הם המטרה של פעולות אלה. במספר מקרים הפלשתינאים דאגו לארגן יחידות שמירה על מנת להגן על יהודים ורכושם בעת ההפגנות. למעשה, בתקופה זו עת הבריטים היו יורים במפגינים ערבים... אפילו יהודי אחד לא הותקף בערים הגדולות" (Kimmerling and Migdal, 2003: 106, 107).

ההכרה הפוליטית העמוקה, הסולידאריות שחצתה גבולות אתניים והיושר ההומאני היו תופעות שאותן שאפו הלאומנים לחסל ולבער. כדי להפחיד את המתנגדים לגזענות ולהפרדה אצל היהודים והערבים, פנו הלאומנים לשיטות אלימות שכללו גם מעשי רצח.

"כאשר אנשים כמו פאוזי אל-חוסייני או פאקרי אל-נאשאשיבי הצטרפו לארגונים המשותפים לערבים ויהודים שהטיפו למבנה פוליטי דו לאומי, הם שלמו בחייהם. ב-1937 נרצח פלשתיני – אחד המנהיגים של איגוד מקצועי, פלשתיני אחר, סמי טהא, גם הוא מנהיג באיגוד מקצועי, נרצח ב-1947. שניהם נרצחו כי העדיפו

סולידריות מעמדית על פני סולידריות לאומית. כמו פועלים רבים אחרים הם ראו בשחרור הלאומי יעד שאין בו כדי לפתור את בעיותיהם ולשפר את חייהם כפועלים, והבינו שהמאבק לשחרור לאומי מנוהל על ידי ומשרת אך ורק את ה"נכבדים הפלשתינים". ידו של חאג' אמין אל חוסייני (המופתי הגדול של פלשתינה) הייתה בשני מקרי הרצח" (Pappe, 2006: 113, 114).

במקביל, לאומנים יהודים, בייחוד אלה מכנופיותיהם של מנחם בגין (אצ"ל – ארגון צבאי לאומי) ויצחק שמיר (לח"י – לוחמי חירות ישראל), נהגו באלימות, הגובלת ברצח, כלפי יהודים שנאבקו נגד לאומנות יהודית, בעיקר נגד גרסתה הפאשיסטית של לאומיות זו. לפי מכתב שפורסם בניו יורק טיימס ב-12-1948 ועלו תחומים מספר יהודים אנטי פאשיסטים כמו חנה ארדנט, אלברט איינשטיין, וסידני הוק נאמר:

"בשנים האחרונות של שלטון המנדט הבריטי בפלשתינה, האצ"ל והלח"י הפעילו טרור כלפי האוכלוסייה היהודית. מורים הוכו כי העזו לדבר בגנותם ולמתוח עליהם ביקורת, מבוגרים נורו כי לא אפשרו לילדיהם להצטרף לארגונים אלה. בשיטות מאפיונריות וגנגסטרייות כמו הכאות, ניפוץ חלונות ומעשי שוד, הטרוריסטים הפחידו את האוכלוסייה היהודית, ששילמה מחיר כבד" (Shatz, 2004: 66).

למרות שההנהגות הלאומיות, בתקופת המנדט הבריטי, גינו בחריפות ובשיטתיות את שיתוף הפעולה היהודי-ערבי, הן לא הצליחו למנוע אותו לחלוטין. יהודים וערבים עבדו בצוותא בתעשיית ההדרים והפעילו במשותף את מפעל המלח בעתלית. פועלים פלשתינים ויהודים יזמו במשותף שביתות בתעשיות הנפט, הסיגריות, מאפיות הלחם, התובלה ומשרדי הממשלה. אילן פפה מציין:

"המגמה של שביתות (משותפות) תפסה תאוצה לאחר 1936 (תקופת המרד הערבי הגדול ולאחריו). בין השנים 1938–1943, היו בממוצע שתי שביתות משותפות לשנה, בעיקר במערכת הרכבות, בשלטון המוניציפאלי ובמחנות הצבא הבריטיים. לשיאן הגיעו בשנת 1943... שנה לאחר מכן, בפברואר 1944, ההסתדרות אפילו לא ניסתה להתערב בשביתה משותפת בסדנאות הרכבת, היכן שמרבית השובתים היו יהודים שזכו לתמיכה, סולידאריות וגיבוי מחבריהם הפלשתינים שהפגינו מחוץ לסדנאות ודאגו למזון ולבגדים חמים עבור הפועלים השובתים בתוך הסדנא" (Pappe, 2006: 114, 115).

ההיסטוריונית הישראלית, דבורה ברנשטיין, מתארת את השביתה: "כאשר פועל ערבי נפצע קשה בעבודה ב-2 לפברואר ולא זכה לטיפול רפואי נאות, הפועלים בסדנאות הרכבת הפסיקו את העבודה. הוקם ועד שביתה שכלל 3 ערבים ו-2 יהודים. הפועלים פתחו בשביתה שבת וסרבו לעזוב את מקום העבודה... כל הפועלים התכנסו לאסיפות באולמות הרחבים של סדנאות המפעל. פועלים נשאו נאומים בעברית וערבית ואחרים תרגמו... הם החליטו שלא יעזבו את המקום עד למילוי דרישותיהם" (Bernstein, 2000: 199, 200). בהמשך, מצטטת ברנשטיין פרסום של הפועלים מתקופת שיתוף הפעולה האנטי-גזעני ביניהם:

"הפועלים הערבים התייחסו לפועלים היהודים באהווה ובסולידאריות. איגוד הפועלים הערבי-פלשתיני שלח פיתות וזיתים שחולקו בין כל הפועלים. רבים מבין הפועלים הערבים נגשו לכל פועל יהודי ושאלו אם היה לו מספיק לאכול... פועלים יהודים וערבים ישבו בצוותא מסביב למדורות כדי להתחמם, שרו שירים וסיפרו סיפורים" (Bernstein, 2000: 200). אפרים קרישר, מזכיר הסניף המקומי של איגוד פועלי הדואר, הרכבת והטלגרף וחבר ה"שומר הצעיר" כתב בדו"ח שלו על השביתה: "היה זה ניסיון מרגש עבור הפועלים. הם מרגישים שהם עשו דבר גדול, הייתה אחדות מוחלטת ופעולה משותפת של כל הפועלים משני העמים... הסיסמא – **תחי האחדות הערבית יהודית** התקבלה בהתלהבות..." (Bernstein, 2000: 200, 201).

באפריל 1946, שביתה משותפת הביאה לשיתוק שירותי הדואר והתפתחה לשביתה כללית שהקיפה 22,000 ערבים ויהודים עובדי ממשלת המנדט הבריטי. במאי 1947, שירות הטלגרף שובש הודות לשביתה של עובדי פלשתינים ויהודים. באותה שנה, שביתה משותפת, בלתי מתוכננת, של פקידי ממשלה שיבשה לחלוטין את עבודת ממשלת המנדט למשך שבועיים. "הצלחת השביתה הייתה כה מרשימה כך ששני איגודי העובדים הנפרדים – ההסתדרות ואיחוד העובדים הערבי, נאלצו להצטרף אליה" (Pappe, 2006: 11).

לשיתוף הפעולה היהודי-ערבי בערים הגדולות היה גם הד ביישובי השדה. "ככל שתקופת המנדט התקרבה לסיומה, ישובים יהודיים סיפקו עזרה מובנית ומאורגנת לכפרים ערביים. בשנות ה-40, שיתוף פעולה חקלאי ללא תקדים קדם עור וגידים במרג' איבן עאמר בין קיבוצים לכפרים מקומיים, ובערים הגדולות הוקמו לשכות מסחר משותפות" (Pappe, 2006: 115). ניחוח של אינטרנציונליזם וסולידאריות מעמדית היה פרי המאבק

המעמדי המשותף לשוויון של פועלים יהודים ופלשתינים כאחד. סולידאריות זו, שטמנה בחובה פוטנציאל התפתחות לעבר קומוניזם מהפכני, היא שהטרידה את שנתם של הלאומנים מהמעמד השליט בשני העמים שחברו והתארגנו כדי לחסלה.

מסקנות

בחינה נוספת של האחדות שחצתה גבולות אתניים ודתיים בתקופת המנדט מובילה למספר מסקנות ראויות:

- למרות שהיו היתקלויות חוזרות ונשנות בין יהודים לערבים, היה מספר רב של פועלים ששאפו לסולידריות ושיתוף פעולה. הם לא חיכו באופן פסיבי להוראות "מלמעלה" איך ומה לעשות אלא ניסו לעשות היסטוריה אנטי גזענית משלהם.
- הם שאפו לסולידריות **כפועלים**, לא כיהודים, כערבים, כמוסלמים או כנוצרים. ההכרה המעמדית שלהם במספר מקרים הייתה עמוקה. הם ראו בלאומנות מתכון המוביל לאבדון עבור מעמד הפועלים, והבינו שסולידאריות מעמדית החוצה גבולות אתניים, דתיים ולאומים היא חובה לקידום הקולקטיבי כפועלים.
- היו אלה פועלים מן השורה שלקחו על עצמם לקדם קו אנטי גזעני זה. "שיתוף פעולה היה רצוי, קיבל דחיפה וזכה לקידום במידה מרובה על ידי פועלים מן השורה ולא על ידי ההנהגה של האיגודים... לדוגמה צירוף פועלים ערבים לאיגוד עובדי הרכבת היה יוזמה של פועלים יהודים מן השורה ולא של פונקציונרים של האיגוד" (Bernstein, 2000: 212, 213).
- מדיניותם של האיגודים המקצועיים הלאומניים (ההסתדרות אצל היהודים ואיחוד העובדים הערבי אצל הערבים) הייתה לטפח איגודים מקצועיים אקסקלוסיביים – יהודיים בלבד וערביים בלבד. בסקטורים שבהם לא הצליחו הבדלנים הלאומנים להגיע לשיטה מלאה, פועלים מן השורה נטלו יוזמה וניסו ואף הצליחו להקים איגודים משותפים.
- עד לנטרולם על ידי פועלי ציון מההסתדרות בשלהי שנות ה-20 של המאה הקודמת, היו אלה הקומוניסטים היהודים האנטי ציונים שהובילו את הקו למען סולידריות מעמדית של פועלים יהודים וערבים.
- הניסיון להיות גם לאומנים וגם אנטי קפיטליסטים (לאכול את העוגה ולשמור עליה בן זמנית) הוביל ארגונים ציונים "שמאליים" להטיף לבדלנות, אותה ראו כאסטרטגיה הטובה ביותר עבור הערבים והיהודים. אינטרסים מעמדיים שועבדו לטובת אינטרסים בדלניים.
- המדיניות הלאומנית של הציונים הכילה אלמנטים קולוניאליים בדמות כיבוש העבודה, כיבוש הקרקע ועליונות תרבותית. הרעיון היה שנוכחות של מהגרים אירופיים (במקרה זה יהודים יוצאי אירופה) תתרום לקידום התרבות של הערבים. אידיאולוגיה זו מזגה לאומנות עם השקפה פטרנליסטית שראתה במהגרים האירופים בעלי תרבות עדיפה ש"תקדם" את הילידים המקומיים "חסרי התרבות". (Lockman, 1996).
- לסיכום, הלאומנים הערבים והציונים כאחד תקפו בקביעות את הסולידריות המעמדית-אנטי גזענית של הפועלים, והעדיפו בדלנות וקונפליקט על פני שלום. זרעי הסכסוך הישראלי-פלשתיני נזרעו על ידי ההנהגות הלאומיות שחיבלו בכל ניסיון לאחדות יהודית-ערבית. לסכסוך הנוכחי אין "שורשי נצח", כפי שטוענים הלאומנים בשני הצדדים. שורשי הסכסוך מצויים בתנועות הלאומניות, באינטרסים המעמדיים של הנהגות תנועות אלה, כמו גם אינטרסים של כוחות אימפריאליסטים שמחוץ לאזור. המעמדות העליונים, של היהודים והערבים כאחד, נקטו באסטרטגיה של קטיעת כל שיתוף פעולה אנטי בדלני, בין יהודים לערבים, בעודנו באיבו. סולידריות אנטי גזענית בקרב איכרים (חקלאים), צרכנים ופועלי תעשייה נתקלה מיד במתקפה אידיאולוגית, פוליטית ופיסית חסרת תקדים. כל אלה שהתנגדו לבדלנות סבלו ממעשי אלימות, הכאות ומעשי רצח מידי הלאומנים. ניסיונותיהם להקים איגודים מקצועיים משותפים נתקלו בחומה בצורה של הלאומנים שהקימו איגודים מקצועיים נפרדים ליהודים בלבד ולערבים בלבד. אפילו המפלגה הקומוניסטית הפלשתינית נכנעה ללחצי הלאומנים והתפצלה לסקציות נפרדות ליהודים וערבים בשנת 1943. המהלומה הקשה ביותר שניחתה על ראשם של האנטי גזענים הייתה במלחמת 1948. ניצחונם של הכוחות הלאומניים הציונים הביא לגירושם של כ-75,000 פלשתינים ולהקמת מדינה שהיו לה הכוח והאפשרות למסד את ההפרדה והבדלנות בין יהודים לערבים.

חלק ג - תוצאות ה"שחרור הלאומי" בימינו

הבסיס הבורגני של המדיניות הציונית והפלשתינית התחזק לאחר מלחמת העולם II לטובת המעמדות העליונים של היהודים והערבים. הקפיטליסטים שגשגו, בעוד שמעמד הפועלים, שהופרד כתוצאה מהמדיניות הלאומנית, הבדלנית והפרו אימפריאליסטית, סבל.

הפלשתינאים

כאשר קרוב ל-75,000 פלשתינים גורשו והפכו לפליטים ב-1948, איכרים ופועלים רבים מצאו את עצמם במחנות פליטים. הפלחים ללא אדמה לעיבוד והפועלים השכירים ללא תעסוקה. עבור הסוחרים ובעלי האדמות, שצברו הון עתק בתקופת המנדט, התמונה הייתה שונה. הללו צברו את עושרם ממכירת קרקעות, ייצוא סחורות ועסקאות חוזיות בשנים 1923-1948. הם החזיקו בנכסיהם "בצורת ניירות ערך, מזומנים, השקעות פיננסיות ופיקדונות בבנקים בחו"ל" ולמעשה "16% מההון הכללי של פלשתינה היה בידי תושבים שלא היו יהודים בצורת נכסים שניתן היה להעבירם לחו"ל" (Smith cited Berberoglu, 2004: 49, 50).

רבים מבני המעמד הבורגני הפלשתיני עברו לממלכה הירדנית וזכו ליהנות שוב מעושרם בתחילת שנות ה-50, לאחר שהיה מוקפא בבנק ברקליס הבריטי ובבנק העות'מאני. קרוב ל-10 מיליון לירות פלשתינאיות "הוזרמו לירדן בצורת הפקדות בנקאיות ומזומנים... העוצמה של סכום כסף בסדר גודל זה ניתנת להערכה בזכות העובדה שהיה זהה לכמות הכסף שהיה באותה עת במחזור בממלכה ההאשמית" (Smith cited in Berberoglu, 2004 50).

עם רכוש שחזר לבעלותם, הבורגנים הפלשתינים בנו שוב את עסקיהם והשקיעו בפרויקטים מסחריים חדשים. הם החלו להיות מעורבים בכלכלות הנפט של אזור המפרץ הפרסי, ובכך קשרו את עצמם למשפחות המלוכה של ארצות מפקדות נפט כמו קטאר וכווית. בירדן, מספר משפחות אצולה פלשתינאיות עשו חייל במסחר וזכו להצלחה כספית בשל נאמנותן למלך חוסיין. "אצולה זו, שכונתה 'הפלשתינאים של המלך' או 'פלשתינאים G-7' כללה את... משפחות מסרי, נוקו וסאלפיטי, כמו גם את בעלי של הבנק הערבי – משפחת שומאן" (Bouillion, 2004: 38). מספר משפחות פלשתינאיות זכו להצלחה פיננסית בשל עסקיהם באירופה ו/או בארצות הברית.

בעלי ההון הפלשתינים השתמשו בכספם על מנת לשלוט בארגון החדש – הארגון לשחרור פלשתינ – אש"פ. הארגון הוקם בשנת 1964 ביוזמת שליט מצרים דאז – כמאל עבדול נאצר - במטרה לשלוט בקו המדיני של הפזורה הפלשתינית (Gelvin, Cambridge 2005: 198, 199). אש"פ שימש כמטריה לכמה קבוצות פוליטיות ונשלט על ידי הגדולה שביניהן – פתח שמייסדו היה בן משפחת חוסייני – יאסר עראפת "שהיה מזכירו האישי של עבד אל קאדר אל-חוסייני (בן משפחת חוסייני שנהרג על ידי הישראלים בקרבות 48)" הארגון הפנימי ששלט בפתח וקבע את מדיניותו - "גהזה" - היה מורכב, רובו ככולו, מבני משפחת חוסייני או מאנשים הקשורים משפחתית לחוסייני דרך נישואין. (Divine in Migdal, 1980: 228). בהנהגת הפתח היה גם ייצוג מכובד למשפחות אצולה נוספות כמו חוסיין, קאדומי ואבו סעוד (Aburish, 1997: 167). תרומותיהם אפשרו להם לשלוט באג'נדה של אש"פ בגבולות עסקיהם הפרטיים.

"החשובים ביותר מביניהם היו הפלשתינים של חוסיין (G-7) מירדן והבנק הערבי שנשלט בידי משפחת שומאן... הסיוע הפרטי העיקרי הגיע מארגון הסעד שבסיסו היה בג'נבה ונתמך על ידי 100 האנשים העשירים ביותר בפזורה הפלשתינית" (Bouillion, 2004: 48).

לאחר החתימה על הסכם אוסלו ב-1993, האצולה האש"פית הקימה את "הרשות הפלשתינית", מעין מדינת חסות של הכיבוש הישראלי בגדה המערבית וברצועת עזה. הרשות הפלשתינית נשלטה על ידי אצולת אש"פ הוותיקה – "הטוניסאים" - ששבה לשטחים הכבושים ב-1994 לאחר עשרות שנות גלות. מטרותיה העיקריות: לייצר רווחים עבור המעמד הקפיטליסטי הפלשתיני ולרסן את המאבק העממי (האינתיפאדה הראשונה) נגד הכיבוש הישראלי שיצא משליטתו הישירה.

הקפיטליסטים הפלשתינים הקימו מספר תאגידי ענק (במונחים של פלשתינ) שרכזו בידיהם את ההון. "הגדול שבתאגידים הייתה 'החברה הפלשתינית להשקעות ופיתוח' (PADICO), שהוקמה בשנת 1993 על ידי הפלשתינים של חוסיין (G-7) עם הון של 1.5 מיליארד דולר ועסקה בפרויקטים תעשייתיים, תיירות ופתוח תקשורת דרך חברת הבת 'פלשתיין טלאקומיוניקשן' (PALTEL), כמו גם הקמת פרקים תעשייתיים בחסות

חברת בת אחרת – "החברה הפלשתינית התעשייתית לפיתוח נכסים" (PIEDCO). בבעלות PADICO הייתה גם החברה הבורסאית לביטחונות... (Bouillion, 2004: 45, 46).

תאגיד נוסף – "החברה הפלשתינית הערבית להשקעות" – הוקם על ידי משקיעים ממשפחת המלוכה הסעודית והפלשתינים של חוסיין (G-7). מטרתו הייתה ליזום פרויקטים תעשייתיים ומסחריים. הרשות הפלשתינית גבתה את חלקה ברווחים מעסקים בינוניים אותם הפכה למונופולים. לא פחות מ-13 מונופולים היו תחת פיקוח של 5 מחברי המעגל הפנימי של הנהגת הרשות הפלשתינית. ככל שהכוח הכלכלי היה מרוכז בידי התאגידים הפלשתינים הגדולים, העסקים הקטנים הלכו ודעכו.

סיכום על מצב הכלכלה המדינית הנוכחית של הלאומנות החילונית הפלשתינית ניתן למצוא בספרו של מרקוס בוליון: "עסקי השלום – הון וכוח בקונפליקט הפלשתיני הישראלי". "הרשות הפלשתינית הפכה למעין מיני מדינה. משפחות האצולה ששלטו בכלכלה ובקביעת המדיניות השתמשו במוסדות הרשות כדי לאפשר צבירת הון פרימיטיבית ולנתב את זכויות היתר בצורה שתאפשר להחזיק ברסן השלטון... כמו בישראל ובירדן. כתוצאה מכך, הכוח בכלכלה הפלשתינית רוכז בידי גרעין משפחות האצולה, שהתווה מדיניות צרה של אינטרסים אישיים, שנטרלה את מרבית האזרחים הפלשתינים הפשוטים" (שם, עמ' 50).

דוגמא אופיינית לפער העצום בין אצולת השלטון לפועל הפלשתיני ניתן למצוא במענקי הרשות לאשתו של נשיא הרשות לשעבר – יאסר עראפת. סוהא עראפת, שהתגוררה בפריס, זכתה למענק חודשי בגובה של \$100,000, בעוד שמחצית הפלשתינים החיים בשטחים (על פי נתוני הבנק העולמי) חיו על \$2 ליום בשנת 2004. (Gelvin, Cambridge 2005: 239).

ראוי לציין שהלאומנים הפלשתינים, במסעם לצבירת הון וכוח, שיעבדו את עצמם למעצמות ומדינות חזקות מהם: ישראל, ארה"ב והאיחוד האירופי. "בין השנים 1995–2000, 60% מהכנסות הרשות הפלשתינית באו ממיסים עקיפים שנגבו בישראל עבור סחורות שיובאו מחו"ל לשטחים הכבושים... במידה והממשלה הישראלית מחליטה לעכב העברת כספים אלה, כפי שהיא עושה מאז שנת 2000, הרי שהרשות ניצבת בפני משבר פיננסי חמור... המקור הנוסף של הכנסה עבור הרשות הפלשתינית הוא סיוע החוץ של ארה"ב, האיחוד האירופי וממשלות ערביות. בשנת 2001, כספים אלה כיסו 75% מתקציב השכר של הרשות עבור 122,000 עובדי ציבור" (Hanieh, 2002: 36).

בדרך זו, המדיניות הלאומית הפלשתינית הייתה תחת השפעה של כוחות אימפריאליסטים חיצוניים שביקשו לקדם את האגינדה שלהם. הישראלים שמרו על האדמות, האוצרות הטבעיים וכל מה שקשור לנושאי ביטחון בעוד ארה"ב והמדינות הערביות דאגו לדיכוי קבוצות פוליטיות רדיקליות שצצו או עשויות היו לצוץ בשטחי הרשות הפלשתינית.

החמאס

שקיפות השחיתות של הרשות הפלשתינית, חוסר יכולתה להתנגד למדיניות הכיבוש הישראלית בשטחים, שכללה הטלות סגר, מחסומי דרכים, הגבלת חופש התנועה, הפקעת אדמות וכו... כמו גם התפשטות העוני בקרב מעמד הפועלים הפלשתיני, הביאו ללידתה של תנועת ההתנגדות האסלאמית, המוכרת בשם חמאס, כמתמודדת על השלטון באוטונומיה הפלשתינית בשטחים הכבושים. חמאס, שרבים רואים בה תנועה בעלת אופי דתי בעיקר, אינה אלא עוד ארגון לאומני נטול כל תוכן מהפכני שמטרתו העיקרית הינה שחרור לאומי של פלשתינה.

סעיף 12 באמנת החמאס מצהיר בבירור: "לפי תנועת ההתנגדות האסלאמית – לאומנות היא חלק בלתי נפרד מהתוכן הדתי... בשעה שתנועות לאומיות מבוססות על שיקולים חומריים, הומאניים וטריטוריאליים, הלאומנות של תנועת ההתנגדות האסלאמית היא כל אלה בתוספת גורמים שמימיים..." (Mishal and Sela, 2006: 182). על פי סעיף 25 לאמנה, לחמאס תפיסת עולם אנטי קומוניסטית: "החמאס מכבד תנועות לאומיות אחרות, כל עוד אינן בעלות ברית של הקומוניסטים במזרח..." (Mishal and Sela, 2006: 191).

כתנועה לאומנית אנטי מהפכנית, החמאס זכה בשלבי התפתחותו לתמיכה כלכלית מהמעמדות השליטים של מדינות באזור: ערב הסעודית, כוויית וישראל. לאור הפריחה הכלכלית של תעשיית הנפט לאחר 1970, המעמדות השליטים של ערב הסעודית וכוויית הגדילו את מענקיהם לארגוני סעד וצדקה אסלאמיים בשטחים הכבושים – הגדה המערבית ורצועת עזה. "המענקים הגיעו לקשת של מוסדות אסלאמיים ודרכם לציבור הרחב. ב-1967 היו ברצועת עזה 77 מסגדים ואילו בשנת 1987, עם פרוץ האינתיפאדה הראשונה, מספרם עלה ל-150. המסגדים

שמשו כאינקובאטורים עבור ארגונים פוליטיים בעלי אג'נדה דתית". המימון מארצות המפרץ הפרסי לחמאס זינק לאחר 1990, בעוד המימון לאש"ף הלך ודעך, וזאת בשל התמיכה שאש"ף העניק לעיראק בעת המשבר עם כווית. מענקי הצדקה האסלאמיים רק גברו ויצרו קשר הדוק עם האוכלוסייה המקומית דרך ארגונים כמו "מעונות יום לפעוטות, גני ילדים, בתי ספר יסודיים, מרכזים לחינוך טכנולוגי, מתנ"סים ובתי תמחוי". פיזור תרומות הצדקה המוסלמית נתמך גם על ידי ישראל. הסברה הייתה שתמיכה מסוג זה, לא רק תרגיע ותפיס את הפלשתינים, אלא גם תנטרל ותגביל את ההשפעה הפוליטית של אש"ף החילוני. (Gelvin, Cambridge, 2005: 222, 223).

בשנות ה-80 של המאה הקודמת, שליטי ישראל היו מעוניינים לנטרל לא רק את אש"ף שמנהיגו, יאסר עראפת, החל מצטייר בעיני הפלשתינים כ"בלוף בורגני", אלא גם את האיגוד המקצועי החדש ופעיליו הקהילתיים בגדה המערבית וברצועת עזה. פעילים מקומיים אלה ארגנו כ-20% מהפועלים הפלשתינים באיגוד מקצועי. יתרה מזאת, פעילים אלה הטיפו לפלשתינים שאל להם לבזוז את כוחם במאבק למען "מדינה לאומית נפרדת", ובמקום זאת עליהם להתמוגג בשיטה הקיימת. במוקדם או במאוחר המאזן הדמוגרפי ישתנה לטובת הפלשתינים מה שיהפוך את מדינת ישראל למדינה "דו לאומית דה-פאקטו" (Sachar, 1996: 962).

ממשלת האחדות הלאומית בישראל (הרוטציה בין פרס לשמיר) נבהלה מאסטרטגיה נטולת אלימות זו, שמשמעותה שנוי המבנה האתני של מדינת ישראל, והכריזה מייד על: "הרחבה מוגבלת של פעילות האסלאם הפונדמנטליסטי בפלשתיין. התנועה הפונדמנטליסטית ומוסדותיה היו בשליטת החמאס, ארגון פלשתיני מקומי שבסיסו ברצועת עזה... עם גיבוי עקיף של ממשלת ישראל, דתיים ימניים אלה קבלו אור ירוק לבנות מסגדים חדשים, בתי ספר ומכללות אסלאמיים, מרפאות ומוסדות שונים לשירות הציבור. בצורה זו הם תפקדו כאלטרנטיבה "רוחנית" לפת"ח ולפלגים חילונים אחרים בפלשתיין" (Sachar, 1996: 963).

לקו זה של חשיבה מצד השלטונות הישראלים יש תקדים היסטורי: "הציונים בזבזו סכומים נכבדים כדי להקים מוסדות לאומיים אסלאמיים בשנים 1922-1923 כאלטרנטיבה להנהגה החילונית" (Lesch, 1979: 51). תקדים דומה, שהישראליים היו ערים לו ללא ספק, ניתן למצוא בירדן בתקופה בה שלטה ירדן בגדה המערבית בשנים 1950-1950. "המדיניות הרשמית של עמאן הייתה ברית עם האחים המוסלמים נגד תנועות פאן ערביות וקומוניסטיות" (Mishal and Sela, 2006: 155).

המדיניות הישנה של השלטון הקולוניאלי הבריטי: תמיכה בתנועות אסלאמיות דרך רשת המסגדים וארגוני הצדקה שלהם על מנת להגביל ולשלוט בקו ובאקטיביזם המדיני של תנועות אלה, קמה לתחייה בדמות התמיכה של שליטי האזור בתנועת החמאס.

שליטי ישראל, ערב הסעודית וכווית לא היו תומכים בחמאס אם זו הייתה תנועה מהפכנית שמטרתה ניתוח המבנה החברתי הקיים. שליטי ישראל, ערב הסעודית וכווית לא היו תומכים בחמאס אם תנועה זו הייתה חורטת על דגלה ארגון פועלים יהודי וערבי לכוח מהפכני. אם כוחות ריאקציוניים אלה (ישראל, ערב הסעודית וכווית) תמכו בחמאס, עד כמה "מתקדמת" יכולה תנועה זו להיות!!!

דברים דומים ניתן ליחס לתנועה הפוליטית הלבנונית "חיזבאללה". עבור החיזבאללה, צדק חברתי אינו כולל שוויון חברתי. בעלות פרטית על רכוש מקובלת לפי אמות המידה של חיזבאללה, מה שנותן לבעלים של אמצעי הייצור אור ירוק לנצל את כוח העבודה של הפועלים. על פי החיזבאללה, מדיניות ממשלתית "נכונה" תיצור סדר חברתי "המתעלה" על ההבדלים המעמדיים. המאבק לצדק חברתי, על פי תפישת חיזבאללה, אינו כולל את מלחמת המעמדות. הצדק נקבע על פי התנהגות מוסרית אינדיבידואלית. (Hamzeh, 2004: 42, 43).

הישראלים

הלאומנות היהודית (הציונות) הצליחה להקים מדינה על כל מנגנוניה (צבא, משטרה, בתי משפט וכו') בשנת 1948. כשמדינה שלמה עומדת לרשותה, מה עשתה אפוא הציונות עבור הקפיטליסטים והעובדים בישראל? ניתן לחלק את התשובה ל-3 תקופות היסטוריות, שבהן הקפיטליסטים ביססו את שלטונם בעוד הפועלים הלכו ודעכו.

בתקופה הראשונה (1948-1973), מרבית ההון שהגיע לישראל (כספי שילומים מגרמניה ותרומות של גופים יהודיים בחו"ל) הוזרם ל"קבוצות עסקיות מועדפות" שנחשבו לידידותיות ל'פרוייקט הלאומי'. קבוצות אלו התפתחו לתאגידי ענק ששלטו בכלכלה הישראלית בתקופה יותר מאוחרת" (Hanieh, 2002: 31). מעמד הפועלים הישראלי זכה בשנים האלו להרחבת שורותיו כתוצאה מהגירה מאסיבית של יהודים ערבים, אפריקאים

ואסייתים (הידועים גם כמזרחים) לישראל. מהגרים אלו מצאו את עצמם עד מהרה בתחתית סולם השכר והחברה הישראלית עשתה צעד גדול לכוון חברה אי-שוויונית.

מקור אחר של הון היה הרכוש הפלשתיני הנטוש, תוצאה של גירוש ו/או בריחה של כ- 75,000 פלשתינים במהלך מלחמת 1948. כתוצאה מכך נוצר מצב שבו 60% מאדמות המדינה היו רכוש פלשתיני נטוש. האדמה החקלאית (כ- 8 מיליון דונם) הייתה גדולה פי 4 מהאדמה שהייתה בשליטת הציונים לפני מלחמת 48. שוויו של רכוש זה הוערך בכ-120 מיליון לירות שטרלינג (במונחי 1947). בנוסף לכך, 150,000-200,000 פלשתינים בתחומי ישראל, שהיו תחת ממשל צבאי עד 1966, איבדו כ-40% מאדמותיהם (כ- 300,000 דונם), שהופקעו על ידי המדינה. תוך 30 שנה ירד אחוז הפלשתינים שעבדו את אדמתם מ-70% עד ל-10% בלבד. רבים מהם עסקו בעבודות מזדמנות בתחומי ישראל.

לאחר כיבוש הגדה המערבית ורצועת עזה בשנת 1967, הכלכלה של השטחים התמזגה בכלכלה הישראלית. ערביי השטחים הפכו למקור כוח עבודה זול המייצר רווחים עבור הקפיטליסטים הישראלים. כוח העבודה מהשטחים היווה כ-7% מכוח העבודה בישראל. כשליש מפועלי השטחים שהובאו לעבודה בישראל נחשבו ל"בלתי חוקיים". הם נשכרו על ידי קבלנים שהביאו אותם לעבודה בישראל בשכר נמוך משכר המינימום והועסקו בעבודות מזדמנות בחקלאות, בניין, בתעשייה ובשירותים. על הפועלים היה להגיע לעבודה מהשטחים עם הנץ החמה ולעזוב את תחומי ה"קו הירוק" לפני רדת החשיכה. הפועלים החלו אט אט להימנע מהשיבה לבתיהם שבשטחים עם רדת הערב והיו מוצאים מקומות שינה בסמוך למקום עבודתם "במרתפים, צריפים, אוטובוסים נטושים, פארקים ציבוריים ואפילו בחופים הפתוחים" (Sachar, 1996: 961).

החדירה הכלכלית לגדה ולרצועה אפשרה לקפיטליסטים הישראלים שליטה מלאה בשטחים הכבושים והחל תהליך של ערעור העצמאות הכלכלית הפלשתינית. באותה שעה הרווחים של חברות ישראליות ופלשתיניות ששיתפו עמן פעולה הלכו ותפחו. כמחצית מפקודות הצבא שהוצאו בשטחים הכבושים בין השנים 1967-1994 עסקו בנושאים כלכליים (הצבא בשירות בעלי ההון). המטרה הייתה להפוך את כלכלות הגדה והרצועה לקולוניות כלכליות של ישראל. כוח העבודה עבר תהליך של פרולטריזציה באמצעות הרס החקלאות. בתחילת הכיבוש הישראלי, 44% מכוח העבודה בשטחים עסק בחקלאות. 30 שנה מאוחר יותר, הרס האדמה החקלאית בשל "סיבות ביטחוניות" הביא לכך שרק 12% מכוח העבודה עסק בחקלאות. אלו שנאלצו לפרוש מעבודה חקלאית הפכו לפועלים מהגרים במדינות הנפט במפרץ או לפועלים בשכר זעום בישראל.

שטה נוספת לחיזוק האחיזה הכלכלית של ישראל בשטחים הייתה קולוניזציה של השטחים דרך הקמת התנחלויות במימון כספי מדינה. תנועת ההתיישבות הייתה זקוקה לאדמה. למרות שחלק מהאדמות, קרוב לכ- 200,000 דונם, נקנו בין השנים 1979-1982, מרבית האדמות "נתפסו" והופקעו באמצעות צווים ביטחוניים ובדרכים בירוקרטיות. עד לסוף 1981, ישראל "השתלטה על לא פחות מ-31% של האדמות בגדה המערבית" (Sachar, 1996: 946). המדינה תמכה בקולוניזציה שהחלה בשנות ה-70 ותפשה תאוצה בשנות ה-80 וה-90 של המאה הקודמת. מדינת ישראל, עם אריאל שרון כשר לענייני התיישבות בממשלה, החלה בגיוס לאומנים חילוניים להתיישבות בשטחים בשל מחסור בלאומנים דתיים ליישוב כל השטח הכבוש בגדה. המדינה העניקה למתנחלים אדמה והלוואות בתנאים נוחים שאין להם אח ורע בתחומי ישראל של הקו הירוק. המעמד השליט מימן את הקולוניזציה בעזרת סובסידיות מטעם המדינה של קרקעות, מענקים, משכנתאות ופטור ממס לעסקים שיפעלו בגדה המערבית ובעזרת פיתוח תשתיות כמו מים, קווי חשמל, ביוב, כבישים, גשרים ותאורה בדרכים.

התוצאה המיידית של זרימת מאות אלפי מתנחלים, בתוספת בניית חומת הפרדה ה"ביטחוניות", הייתה הפיכת הגדה המערבית לחלק בלתי נפרד מישראל רבתי. מרבית הגדה אינה יותר שטח "מוחזק" אלא שטח כבוש.

התקופה השנייה בהתפתחות הכלכלה הישראלית הייתה בין השנים 1974-1985. זו הייתה תקופת תנופה ופיתוח לתעשיות הצבאיות בישראל. הוצאות הביטחון של מדינת ישראל זרמו לתאגידי התעשיות הצבאיות שגרפו רווחי ענק. ב-1987 ישראל הגיעה למצב בו ייצאה נשק ל-40 מדינות. בשיאו, בשלהי שנות ה-80, ייצא הנשק הגיע ל-25% מהייצוא הכולל ותעשיות הנשק העסיקו כ-25% מכוח העבודה בישראל.

המעמד השליט בישראל השתמש בתעשייה הצבאית הרווחית כדי ליצור קשרים עם מעמדות שליטים בארצות אחרות, בעיקר במדינות שלא היה להם יחסים דיפלומטיים עם ישראל, כמו סינגפור, טיוואן ודרום קוריאה. ישראל אימנה את השירות החשאי של טיוואן, של הדיקטטור הפיליפיני פרדיננד מרקוס, הציבה סוכני מוסד בג'אקרטה-אינדונזיה בשירות משטר הדיכוי האנטי-קומוניסטי של שוהרטו, שלחה יועצים צבאיים לתאילנד

וסרי-לנקה מכרה נשק לדיקטטור הקצב מזאיר – יוסף מובוטו, כמו גם למשטר הדיכוי של מלך מרוקו חסן ה-II (Sachar, 1996: 946).

שליטי ישראל כרתו ברית משמעותית עם שליטי משטר "עליונות הגזע הלבן" של דרום אפריקה. ראש הממשלה הגזעני של דרום אפריקה – ג'ון פורסטר - ערך ביקור רשמי בישראל ב-1976 "בתקופה שמדינות אחרות החרימו את דרום אפריקה בשל מדיניות האפרטהייד". כתוצאה מביקור זה, חתמו ישראל ודרום אפריקה על הסכם סחר נשק. דרום אפריקה סיפקה לישראל פלדה עבור ייצור טנקים וצוללות בעוד ישראל מכרה לדרא"פ מטוסי סילון, ספינות סיור, טילים, ציוד תקשורת ומערכות ראדאר. בספטמבר 1979, הגיע שיתוף פעולה זה לשיאו בניסוי גרעיני משותף כ-2,300 ק"מ דרומית-מזרחית לכף התקווה הטובה ליד איי הנסיך אדוארד.

עם נפילת הרווחים בתקופת המיתון העולמי של שנות ה-80 והאינפלציה המקומית של מאות האחוזים שהאטה את הכלכלה, החל השלב השלישי. יריית הפתיחה שלו הייתה התוכנית לייצוב הכלכלה של ממשלת האחדות הלאומית (רוטציית פרס-שמיר) בשנת 1985. שלב זה, הנמשך עד עצם היום הזה, מתאפיין ברפורמות נוא – ליברליות שמטרתן מיזוגה של ישראל בכלכלה הגלובאלית על ידי הפרטת ההון הציבורי (בנקים, חברות תקשורת, נמלים וכו') והפיכתו להון תאגידי תוך כדי קיצוץ ברמת החיים של הפועל הישראלי. בתקופה זו היה גידול משמעותי בהשקעות אמריקאיות שהובילו לאמריקניזציה ומקדונלדיזציה של החברה והתרבות בישראל.

כשם שההון הפלשתיני הפך ריכוזי בשנות ה-90, כך גם ההון הישראלי. "סקר של הבורסה התל אביבית מצא כי שש משפחות בישראל שולטות על 40% מערך כל המניות הנסחרות בבורסה בתל אביב... משפחות אלה שולטות על 12 מתוך 17 תאגידי הענק בישראל, והכנסותיהן הסתכמו ב-10% מסך התוצר הלאומי. כתוצאה משליטה ללא עוררין זו, קבוצות ההון של משפחות אלה שלשלו לכיסן 90% מסך הרווח הנקי של 17 תאגידים אלה... שליטה כלכלית כזו מאפשרת להם לרכז בידיהם שליטה פוליטית מרחיקת לכת" (Gozansky in Leon, 2004: 137).

האינטגרציה בכלכלה הגלובלית הביאה לא רק לריכוזיות ההון, אלא גם לבעלות זרה על אחוז גבוה של ההון הישראלי. "לחברות זרות יש בעלות של 50% ב-20 החברות הכלכליות הגדולות ביותר בישראל הנסחרות בבורסה בתל אביב. זה כולל בנקים, חברות היי-טק, כימיקלים, תרופות, חברות ביטוח וחברות השקעה" (Gozansky in Leon, 2004: 137). אם הכוח הפוליטי והכלכלי בישראל מרוכז בידי 6 משפחות ומספר משקיעים זרים, מהי משמעות המשפט "ישראל היא מדינת יהודי העולם"? לאומנות, בין אם על בסיס אתני, גזעי, או דתי מטשטשת אי שוויון כלכלי, מסתירה ניגודים מעמדיים, משטה בפועלים ומביאה אותם להאמין ב"מנהיגים לאומיים".

כדי להגדיל את רווחיהם, הקפיטליסטים הישראלים נקטו ב-4 שיטות אסטרטגיות.

ראשית, בשנת 1993, הם החלו לייבא מהגרי עבודה כתחליף זול לעובדים הפלשתינים בהם השתמשו מאז 1967. פועלים חדשים אלה, שמספרם הגיע ל-300,000 בשנת 2003, "הובאו לעיתים בדרכים 'בלתי חוקיות' (תוך כדי העלמת עין של הממשלה) הם הובאו על ידי חברות כוח אדם שהוקמו בתאילנד, הפיליפינים ורומניה. מעסיקיהם היו נוטלים מהם את דרכוניהם עם כניסתם לישראל, מעסיקים אותם בתנאים ירודים ושכר נמוך ומלינים את שכרם חדשות לבקרים, פועלים זרים אלה היוו כוח עבודה של עובדים... (Hanieh, 2002: 34). הפועלים הזרים מהווים כ-16% מכוח העבודה בישראל ומשמשים כמקור לרווחים בשל העובדה שהם עובדים בשכר הנמוך משכר המינימום והמעביד אינו משלם עבורם תנאים סוציאליים, שעות נוספות והטבות שעובד ישראלי זוכה להן כמו חופשות שנתיות וכו'. העסקת מהגרי העבודה הביאה להתמוטטות התעסוקה של פועלים פלשתינים בישראל. מספר הפועלים הפלשתינים בישראל ירד מ-116,000 (33% מכוח העבודה הפלשתיני) בשנת 1992 ל-28,000 (6% מכוח העבודה) בשנת 1996. כלומר, אחוז אבטלה של 26.8% (Farsakh, 2005: 206).

שנית, הקפיטליסטים הישראלים תמכו בהסכמי אוסלו בשנת 1993 כדי לסיים את החרם הערבי ובכך לאפשר לתעשיות בעלות מתח רווחים נמוך (כמו ענף הטקסטיל) להקים מפעלים באזורים תעשייתיים במדינות ערביות שכנות שבהם השכר נמוך מהשכר בישראל – ירדן ומצרים. במשימה זו הם זכו להצלחה גדולה.

שלישית, לאחר אוסלו הם חברו לקפיטליסטים הפלשתינים בפרויקטים של פיתוח בשטחים הכבושים. החברה התעשייתית הישראלית "כור" יצרה שותפות עם הרשות הפלשתינית בפרויקטים של תשתיות. בהיבט זה ניתן

לראות את הסכמי אוסלו כעסקה בין אנשי עסקים ישראלים ופלשתינים שאפשרה לאש"פ לחזק את שליטתו על הפלשתינים תחת העין הפקוחה של ישראל ובאותה עת להפיק רווחי ענק עבור הבורגנות הישראלית והפלשתינית. לאור התמוטטותם של הסכמי אוסלו אסטרטגיה זו נחלה כשלון חרוץ.

רביעית, המעמד השליט בישראל פתח במתקפה על העובדים בישראל עצמה. שליטי ישראל הציבו בפני העובדים בישראל פועלים זרים העובדים בשכר נמוך ובתנאים ירודים, מה שאפשר להם להרע את תנאי העבודה של הפועל הישראלי ולפתוח במסע מתוכנן לחיסול טוטאלי של העבודה המאורגנת בישראל. חל גידול משמעותי בהעסקת עובדים זרים דרך חברות כוח אדם וקבלנים פרטיים, ששללו מהעובדים את הזכויות שהיו להם עת היו מועסקים תחת הסכמים קיבוציים עליהם חתומים האיגודים המקצועיים השונים. כתוצאה מכך, על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל, 32% מכלל המשפחות ו-36% מכלל הילדים בישראל חיו מתחת לקו העוני. בשנת 2003 הגיעה האבטלה בישראל לרמה של 11%.

לא צריך להיות בעל ראייה מעולה כדי להבחין שהלאומנות היהודית (ציונות) אפשרה למיעוט לצבור הון ורווחי עתק תוך ניצול "בני עמם שלהם".

אבחנה סופית לגבי הלאומנות הישראלית. למרות שישראל השיגה עצמאות לאומית ב-1948, שליטי ישראל, כמו עמיתיהם הפלשתינים, חפשו תמיד חסות והגנה של כוח אימפריאליסטי זר. בשנות ה-50, בריטניה וצרפת היו נותני החסות, ובתמורה ישראל פעלה בשירותן בעת משבר תעלת סואץ ב-1956. משבר זה חשף את הדומיננטיות האמריקאית על פני הבריטית. מלחמת 1967 שכנעה את האמריקאים לתמוך בישראל כבת ברית צבאית במזרח התיכון. חסות פיננסית והגנה צבאית משמעותית הורדת ישראל למעמד של נער שליחויות עבור המעמד השליט האמריקני. מטלות השירות כללו: אספקת סיוע צבאי לממשלת האפרטהייד של דרום אפריקה, אימון כוחות צבא אנטי-מהפכניים באמריקה הלטינית ואספקת נשק לאיראן בתקופת מלחמתה בעיראק בשנות ה-80.

בשנות ה-70 וה-80, ארה"ב לא יכלה להתערב בגלוי נגד מרידות איכרים באמריקה הלטינית. התנועה האנטי-מלחמתית לאחר מלחמת וייטנאם הייתה חזקה ואווירה אנטי-אימפריאליסטית שררה בכוחות הצבא של ארה"ב. לפיכך השליטים האמריקאים נאלצו להסתמך על משרתם – ישראל – כדי לעשות את העבודה האימפריאליסטית המלוכלכת עבורם. בשנים אלו ישראל סיפקה נשק לאוליגרכים הפאשיסטים בגואטמלה, אל סלבדור והונדורס, כמו גם לצבא שכירי החרב של הסוכנות המרכזית לביון (CIA) – הקונטראס. קצינים ישראלים עזרו לאמן את צבא האוליגרכים בגואטמלה ואל סלבדור בטקטיקות לדיכוי מרידות איכרים ופועלים. ישראל מכרה נשק לדיקטטור האנטי-קומוניסטי פיננסי בצ'ילה, שהיה אחראי לרציחתם של כ-4,000 אזרחים בתקופה בה תפס את השלטון בהפיכה צבאית, ולדיקטטורה הצבאית בארגנטינה שניהלה "מלחמה מלוכלכת" נגד השמאל הארגנטיני ואחראית לכ-30,000 "נעדרים".

ישראל ביצעה שירותים עבור האימפריאליזם האמריקאי גם ביבשת אפריקה על ידי אספקת ציוד וסיוע צבאי ללוחמי הגרילה האנטי-מהפכנים UNITA באנגולה, MNR במוזמביק, ו-HABRE בצי'אד (Sachar, 1996: 947).

האם זו פעילות של מדינה עצמאית או של כלי-שרת אמריקאי? תהיה אשר תהיה התשובה לשאלה זו, עובדה היא שהמעמד השליט בישראל קשר את עצמו, שלא במקרה, פעם אחר פעם עם כוחות פאשיסטיים ברחבי העולם: דרום אפריקה, ז'איר (קונגו), מרוקו, צ'ילה, ארגנטינה, הונדורס, אל סלבדור, גואטמלה, אינדונזיה והפיליפינים.

מסקנות

לאחר מאה שנות לאומנות בישראל ופלשתין, מנת חלקו של מעמד הפועלים היהודי והערבי הייתה רק סבל. מנהיגים לאומיים דחפו אותם לסכסוכים על בסיס אתנו-לאומי וניצלו אותם ואת כוח עבודתם להפקת רווחים. ניסיונות ליצירת אחדות פועלים אנטי-גזענית נתקלו בחבלה מתמדת מצד המעמדות השליטים המקומיים והאימפריאליסטים במזרח התיכון.

מאה שנות לאומנות ובריתות עם כוחות אימפריאליסטים לא הביאו שלום או שגשוג עבור העובדים, יהודים וערבים כאחד. היחידים שהרוויחו ממצב זה היו הקפיטליסטים. לאידיאולוגיה הלאומנית אין פוטנציאל מהפכני לשנוי העולם והפיכתו לטוב יותר. הלאומנות הינה מכשיר בידי הבורגנות להפעלת שיטת "הפרד ומשול" בקרב עובדים בפלשתינה ובעולם כולו.

רק תנועה אינטרנציונאליסטית רב-גזעית של עובדים, סטודנטים וחיילים, החוצה גבולות לאומיים ומאורגנת סביב אידיאולוגיה קומוניסטית, תוכל להביא קץ למלחמות של השמדת עם, לשלטון הקולוניאלי, לאי השוויון הכלכלי האגרסיבי ולאלימות הגזענית והסקסיסטית אותה מייצרים הקפיטליסטים בכל המדינות על מנת לשמור ולשמר את שלטונם.

למרות המלל והסיסמאות המהפכניות, כל התנועות לשחרור לאומי שמרו על שיטת הניצול הקפיטליסטי, על הגזענות ועל אי השוויון גם לאחר שהשיגו "עצמאות". ההנהגות הבורגניות של התנועות הלאומיות תמיד העמידו את האינטרסים המעמדיים שלהן מעל האינטרסים של ה"עם" והולוכו שולל את העובדים כשנתנו להם להאמין שהמאבק לצדק ולחופש טמון במושגים של לאום וגזע ולא במושגים של השתייכות מעמדית. ההיסטוריה בפלשתינה מוכיחה שלאומנות היא אידיאולוגיה אנטי-פרולטרית המפרידה בין עובדים על בסיס אתני, לאומי, גזעי ודתי.

מטרת הלאומנות: החלשת הפוטנציאל המהפכני הטמון באחדות רב לאומית ורב גזעית של עובדים. מנהיגים לאומיים הם אופורטוניסטים המחפשים תמיד את העסקה הטובה ביותר מאימפריאליסט זר כדי להבטיח את שליטתם המקומית ואת מקור רווחיהם. העסקאות, שנעשו לאחרונה, בין הוגו צ'אבז ("המהפכה הבוליבריאנית") עם רוסיה, סין והאיחוד האירופי הן דוגמה אחת לתופעה. הקשרים הנרקמים בין איראן לרוסיה ולסין הם דוגמה נוספת. אפילו קבוצות כמו החמאס והפתח מוצגות לעיתים כמי שישחררו עובדים ערבים ומוסלמים, אבל בפועל מציעות מנהיגים לאומיים שהם קפיטליסטים חדשים שייטלו על עצמם את רסן הדיכוי והעוני המושרשים היטב בשיטה הקפיטליסטית של רווחים מקסימליים ושכר עבדים. תנועות מהפכניות ספגו בעבר מהלומות, שהביאו לנסיגה בתנועה המהפכנית בעולם, כי נפלו למלכודת של "לאומנות מתקדמת" ושיתפו פעולה עם הבורגנות הלאומית בארצותיהן במסגרת הקו של ברית עם "הרע במיעוטו".

זה מאוד אופנתי בימינו לנהל סימפוזיונים בקרב מה שקרוי "השמאל" הפוליטי בעד ונגד פתרון שתי המדינות או פתרון המדינה האחת לסכסוך הישראלי-פלשתיני. איזה "פתרון" מהשניים המוצעים יקדם את מעמד העובדים? מהו הרווח לעובדים הישראלים והפלשתינים הטמון ב"עצמאות לאומית"? לעובדים הישראלים יש "עצמאות" של למעלה מ-60 שנה. התוצאה – העובדים בישראל מנוצלים עד קצה גבול היכולת, רבים מהם בוחרים לעזוב את המדינה ולחפש אפשרויות טובות יותר מעבר לים מחוץ לגבולות המדינה (רק בארה"ב חיים כ-600,000 ישראלים ויחד עם אירופה, דרום אמריקה ואוסטרליה, יותר מ-10% של האוכלוסייה היהודית הישראלית חיה מעבר לים). החלק הארי של יהודי העולם (מרביתם עובדים שכירים ולא בעלי הון) בוחרים שלא להשתמש בזכותם הלאומית ולא ממשים את "זכות השיבה" המוקנית להם על ידי החוק הישראלי הגזעני "חוק השבות". עובדה זו לכשעצמה יש בה כדי לחשוף את אופייה הריק מתוכן של האידיאולוגיה הלאומנית.

לומר לעובדים הפלשתינים שהם יראו קץ לסבלותיהם ויממשו את זכויותיהם תחת "עצמאות לאומית" זו בדיחה עצובה. עבור "שמאלנים" ו"מתקדמים" (מה בדיק המשמעות של כינויים אלה?) למיניהם לטעון ש"עצמאות לאומית" הנה מטרה נעלה רק מצביעה על חוסר יושר אינטלקטואלי וחוסר אומץ פוליטי.

אנו שומעים לעיתים את הטענה שאין אלטרנטיבה מעשית לעצמאות הלאומית בשנים הקרובות וזה יכול להיות נכון. אבל אם אנטי-קפיטליסטים יסרבו להניף את הסיסמא של עולם ללא גבולות, יסרבו לתקוף את האידיאולוגיה הלאומנית כעוד צורה של גזענות ויסרבו להכיר בעובדה שעובדים יכולים להתארגן מעבר לגבולות פיסיים, הם יערימו על עצמם קשיים גדולים יותר בניסיון להתארגן נגד ניצול, עוני ומלחמות.

הבסיס החומרי לארגון מעמד העובדים הבינלאומי קיים. ההאצה המהירה של תופעת מהגרי העבודה בעולם ב-30 השנה האחרונות אילץ עובדים לעבור ממדינה למדינה מספר פעמים. עד כמה עמוקה יכולה להיות ה"נאמנות" למדינה אם מחליפים אותה בקצב של החלפת תחתונים? עד כמה עמוקה יכולה להיות "נאמנות" שכזו כשעובדים מקומיים רואים את בעלי ההון בארצם מעבירים את מפעליהם לארצות בהן יש כוח עבודה זול כדי לזכות בנתח רווחים גדול יותר ובו זמנית והופכים אותם למובטלים?

הרבה עובדים בעולם חשופים כיום לתרבויות שונות ודוברים יותר משפה אחת. כשאוכלוסיות שלמות של מהגרי עבודה מפוזרות בכל העולם, הבסיס לארגונים הפוליטי חוצה הגבולות קיים.

מה שאנו זקוקים לו באופן דחוף זו החייאה של האידיאולוגיה הקומוניסטית מעבר לגבולות – לאומיים, אתניים, גזעיים ודתיים. יש להביא לפוליטיזציה וגיוס של מעמד העובדים הבינלאומי, לתפוס את השלטון מידי הקפיטליסטים בכל מקום בו ניתן לעשות זאת מבלי להתחשב במוצאם הלאומי, הגזעי ו/או הדתי של השליטים. האפשרות קיימת – מדוע לא לממש אותה?

מפלגת עובדים פרוגרסיבית
קומוניסטית מהפכנית

p.workers.p@gmail.com

WWW.PLP.ORG